

DISPUTATIO GNOSTOLOGICA
NONA.

De
AFFECTIONI-

BUS COGNOSCIBILIS IN
GENERE, ET DE UNITIS IN SPECIE,

Quam
DEO Trinuno Adspirante

In
Inclyta Leucorea

PRÆSIDE,
M. GEORGIO MEIERO,
Lunæburgensi,

publica Philosophantium censura ficit
DETLEVUS PAULI, Prezâ-Holsatus.

Ad diem 29. Junii Anno M DC LXI.

H. Lq;. C.

~~~~~

Literis JOHANNIS RÖHNERI, Academ. Typogr.

No. 21. K.

102

a. LXXV. 49.

Ill. diss. A
49

DISPUTATIO GYMNASIOLOGICA

AFFECTIONI

BUS COGNOSCIBUS IN
GENERE, ET DE UNIVRSI REGE

DEO JUDICIO ACADEMICO

AL. GEORGIO MEIERO.

DRESDEN, J. J. NEUBAUER, P. H. HOLLANDT

L. J. NEUBAUER, P. H. HOLLANDT

1785

I. N. J.

CAPUT VIII

De

AFFECTIONIBUS COGNOSCIBI-
BILIS IN GENERE.

SECTIO I. ΘΕΩΡΗΜΑΤΙΚΗ.

Affectiones Cognoscibilis sunt conceptus genera-
lissimi, qui cognoscibile consequentes, extraessentiali-
ter illud denominant, ac cum eo reciprocantur.

Disp. III. R.
Detlevo Pau-
li, Prezâ-
Holsaro.

Descriptio.

Ἐκθεσις.

§. 1. **Q**uamvis cognoscibile in se & sua naturâ sit simplex,
neque intrinsecè ex quoquam constituatur, ut omni-
nò frustra de affectionum illius ex essendi principiis demon-
stratione laboretur; dari nihilominus per analogiam tales ha-
bitudines & conceptibilitates possunt, quæ ex Cognoscibili
fluentes, cum reciprocatione quadam id ipsum denominant.

§. 2. Notandum verò 1. quâ *subjectum*, terminum *Affe-*
ctionis hîc cum quâdam ampliacione esse accipiendum, prout
à conditione materiali, quæ est, quod affectio (prædicamen-
talis) realiter, velut Ens peculiare ab eo, cuius est affectio, sit
distincta, debito modo liberatur. 2. Quâ *Predicatum* obser-
vandus partim *Conceptus latior*, ut, quando Affectiones Co-
gnoscibilis describuntur *Conceptus latissimi*. Hoc siquidem
prædicatum in signo rationis patere latius videtur, quàm i-
psum cognoscibile, quod quidem ut sic latissimum exhibet
conceptum, sui tamen ipsius esse affectio nequit. Quare af-
fectiones hæ Cognoscibile ut sic præsupponunt, utpote quod
tanquam posterius insequuntur. Partim *Conceptus strictior*,
qui exhibet (α) *Materiale*, quod est ipsum Cognoscibile seu
res cognoscibilis, superius à nobis declarata. (β.) *Formale*

Subjectum

*Predicatum
ubi Conce-
ptus latior*

*Conceptus
Strictior.*

B 4

quod

Requisita.

quod consistere dicimus in extrinseca & reciproca denominatione. Requiritur ergo ad affectiones Cognoscibilis 1. *Consecutio.* Sunt enim peculiare conceptibilitates, Cognoscibile non constituentes, neque contrahentes, sed consequentes. Hinc 2. fuit *formalis distinctio.* Licet enim affectiones hæc quoad materiale cum subjecto suo planè unum sint & idem; formaliter tamen & per rationem ratiocinatam ab eo distinguuntur merito. Habent enim se velut consequens. Sed omne consequens ab eo quod consequitur aliquo modo, si non re, ratione tamen sit diversum, necesse est. 3. *Extraessentialis denominatio:* Quæcunque enim aliud consequuntur, non in abstracto, sed in concreto, non essentialiter sed extraessentialiter efferri de eodem debent. 4. *Reciprocatio.* Nempe affectiones Cognoscibilis cum ipso æquè latè patent, quatenus illud concomitantur & cum eodem in genere retrocurrunt, siue reciprocatio illa fiat unitim, siue disjunctim per jam dicenda.

THESIS II.

Divisio

Affectiones Cognoscibilis sunt vel *unitæ*: vel *disjunctæ*. *Unitæ* sunt, quæ in sensu unito cum Cognoscibili convertuntur, ut *Veritas & Aptitudo ad Ideam*. *Disjunctæ* sunt, quæ sub disjunctione illud denominant.

Expositio.

Divisionem datam ipsa infert dictarum affectionum ad subjectum suum habitudo, probat distincta cujusvis formalitas. Veritas enim & Aptitudo ad Ideam sine disjunctione unitim cum Cognoscibili reciprocantur, hinc & affectiones eas appellamus unitas. Porro aliam admittit formalitatem Veritas, aliam aptitudo ad ideam. Hinc distinctè veniunt proponenda. Vicissim quando aliæ cum disjunctione de Cognoscibili efferuntur, disjunctæ eadem (servatâ analogiâ) à nobis vocantur affectiones.

THESIS III.

Disjunctæ iterum aliæ sunt *primariæ*, quæ primariò de cognoscibili prædicari possunt, ut *Prædicamentalitas*.

Extrapredicamentalitas: Aliæ secundaria, quæ secundario de eo enunciantur, ut Univocatio & Analogia.

Ex Jone.

Disjunctas has voco affectiones *ratione predicationis*, pro-
ut omne Cognoscibile vel est *Predicamentale* vel *Extrapredica-*
mentale: vel *Univocum* vel *Analogum*; non *ratione latitudinis*,
cujus respectu Conjunctæ potius sunt appellandæ, quia con-
junctim sumtæ Cognoscibilis exhaustiunt latitudinem. Quan-
do autem non uno eodemque modo ab omnibus afficitur Co-
gnoscibile, sed à quibusdam *partibus*, à quibusdam vero *deuti-*
oribus, exurgit inde data in theoremate disjunctarum Cognosci-
bilis affectionum distributio.

SECTIO II. ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΗ

ΑΧΙΟΜΑ I.

Attributa Cognoscibilis non sunt substantia.

Probatur Canon 1. Quia secus omne quod est Cognosci-
bile compositum foret ex substantiâ & accidente. 2. Quia aliâs
& accidentis affectio esset substantia, & per consequens acces-
sorium suo principali foret nobilius, quod absurdum.

*Affectiones
non sunt
Substantia.*

ΑΧΙΟΜΑ II.

*Attributa Cognoscibilis non sunt accidentia, sed modi
sub virtute proprii illud denominantes.*

Patet Maxima 1. Quia subjectum, h. loco Cognoscibile, est
per se tale. At jam si ejus affectiones, quæ in ræ Cognoscibi-
li includuntur, forent accidentia, Cognoscibile non esset per
se tale, sed per accidens. 2. Quia hæ affectiones formaliter
non sunt ipsum Cognoscibile, sed sunt id quod ei inest, & ex eo
fluit. Hinc dicuntur modi vel rationes quædam formales sub-
sequentes ræ Cognoscibilis rationem, ita tamen ut ab eo non
realiter, sed ratione saltim ratiocinata sint distinctæ.

*neg. acci-
denta*

SECTIO III. ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ

PROBLEMA I.

Ad dentur affectiones Cognoscibilis? R.

Dari Cognoscibilis affectiones non strictè dictas, sed la-
tissimè acceptas, præter susceptam hætenus illarum discussio-
nem, evincit 1. *Canonis Universalitas*: Omne quod est, habet

*Probatur
existentia
affectionum.*

aliquem (representativè sc: & formaliter modum. Vide
Joh. Henricum Alstedium in Encyclop. lib. XI. part. i. Met.
c. 5. reg. i. p. 579. Jam verò Cognoscibile revera est. Ergo &
ejus erunt modi. 2. *Contradictentis sententia absurditas.* Rueret
(a) atque annihilaretur nobilissima hæc de humana cogniti-
one disciplina, si ejus tollerentur affectiones. Objectum enim
peculiare & affectiones constituunt disciplinam. Cum vero hic
peculiare detur objectum, quod sub initium statim Gnostolo-
giæ dedimus probatum, neque ei citra absurditatem commu-
nia quædam denegantur prædicata, quæ affectionum nomine
veniunt communiter. (β) Si non dantur Cognoscibilis af-
fectiones, intellectus noster totalem semper & adæquatam
formabit conceptum. Sed huic reclamatur experientia. Po-
sito enim quod intellectus noster conceptum ὀλικῶς ac semel
formare quidem possit, ut adeo unicum ei in mente responde-
at εἰδωλον seu imago per modum unius numero qualitatis;
una tamen eaque ἀδιαμέτῳ νοήσει seu indivisibili conceptione
ὀλικῶς ac plenè exhaustire ac penetrare nunquam valet. Hinc
necessariò de uno illo, & indivisibili conceptu mens nostra
plures eosque inadæquatos & partiales formare conceptus co-
gitur, quò actibus distinctis per species distinctas omne quod
in totali Cognoscibilis conceptu involvitur planà & plenà co-
gitione complectatur.

PROBLEMA II.

Quid præstent Cognoscibilis affectiones? R.

Usus secundum Tullium, magister est optimus, omnia
quoque usu metimur & commodis. Quem ergo habeant
usum Cognoscibilis affectiones, jure inquirimus. Nempe di-
versos ipsius status intellectui representant. At quid h. l.
sunt status? Variæ rationes in Cognoscibili conceptibiles, quæ
intimè ei sunt inclusæ. Ita v. g. Veritas certum Cognoscibi-
lis innuit statum, id est, rationem conceptibilem, quâ obje-
ctum Cognoscibile ut intellectui conveniens, representatur.
Aptitudo ad ideam facit, ut mediante abstractione sub proprio
conceptu, intellectum nostrum in cognitione mensuret. Quæ
rationes conceptibiles, quas singulæ affectiones inferunt singu-
las, unum tandem & totalem atque indivisibilem cum Cogno-
scibile

orat. pro
Rabirio

scibili conceptum absolvunt. *Dicitur*: hoc modo Cognoscibile erit compositum ex pluribus partialibus conceptibus. Verum minimè, quia illæ rationes dependent à nostræ mentis operatione, quæ extrinseca est & ipsi rei cognoscibili realem divisionem inferre nunquam potest. Hinc citra simplicitatis jacturam sub diversis, inadæquatis tamen, conceptibus, velut idolis partialibus 7 Cognoscibile sese repræsentat intellectui. Licet itaque proprietates istiusmodi veræ sint, suoque etiam modo positivæ, diversos Cognoscibilis status menti exponentes, salva nihilominus & integra ejus remanet simplicitas.

CAP. IX.

DE VERITATE COGNITIONIS

SECT. I. ΘΕΩΡΗΜΑΤΙΚΗ

THESIS I.

Veritas cognitionis est affectio cognoscibilis unita, quæ dicit omnimodam congruentiam intellectus concipientis ad rem intellectam.

Εξήγησις.

§. I. A nomine Veritatis ut incipiamus, præsupposito, dari Veritatem Cognitionis contra negantem Democritum, quem refutatam vide apud Aristotelem, circa *subjectum* evolvimus (1.) *Homonymiam*. Una nempe in se & à parte rei veritas est, pro diverso tamen respectu; considerari diversimodè debet. Accipitur igitur h. l. vocabulum Veritatis non (1.) *terminative seu effective*, quæ est in rebus & veritas in essendo salutatur: neq; (2.) *significative*, prout est in vocibus, & dicitur Veritas in significando. Sed (3.) *formaliter & abstractivè*, prout est in cognitione intellecto, & veritas in cognoscendo, seu Cognitionis appellatur, ubi statim observandū venit, hanc *Veritatem Cognitionis* non esse eandem cum *Veritate propositionum quocumq; modo*. Veritas enim propositionum vel notat veritatē Connexionis vel sententiarum prout accuratè hæc distinguit Cornelius Martini. *Illam* pensitat Logica. *Hæc iterum vel* si forma c. 89 accipitur pro *veritate sententiarum in particulari*, & veritatem p. 72.

Description

lib. 4. Met. c. 6.

Subjectum ubi.

(1.) Homonymia.

lib. de analy- si forma c. 89

notat

notat materialem, quam vocant, seu in actu exercito, quæ fit cognoscendo res & proprietates, prout à parte rei sunt: *vel precise*, pro veritate sententiarum, quatenus sententiæ non dicunt respectum ad hanc vel illam materiam. Quomodo ejusmodi *sententia* rursus vel consideratur partim *prout ore prolata* & ad Ethicam refertur veritatem, quæ describitur congruentia sermonis & mentis: partim *prout mente concepta*. Et sic coincidere cum Veritate Cognitionis, quam h. l. pertractamus, facile largimur. (2) *Synonymiam*. Vocatur à nonnullis Veritas in repræsentando, non tamen, quatenus est in speciebus intentionalibus, ac figuris rem conformiter repræsentantibus; hæc enim potius ad Veritatem in significando, utpote quæ in vocibus & scripturis reperitur, spectat; sed quatenus consistit in congruentia repræsentativa intellectus & rei.

(2) *Synonymia.*

Predicatum circa quod
1. *Conceptus latior.*

§. 2. Sequitur Prædicatum ubi (1) *Conceptus latior*, est *affectio Cognoscibilis unita*. Veritatem Cognitionis, esse affectionem, hoc probo argumento:

Quodcumq; predicatum fuit ex primo Cognitionis conceptu, ipsumq; denominat reciprocè, illud est cognoscibilis affectio.

Veritas Cognitionis &c. E. Major à definitione procedit ad definitum. Minor confirmatur, quia fundamentum in ipso ponitur objecto. Veritas autem cognitionis est adæquatio intellectus & rei. Non verò simpliciter est affectio, sed *Unita*.

Argumentor:

Quæcumq; affectio in sensu unito & convertibiliter de Cognoscibili enunciatur, illa ejus est unita affectio.

Veritas Cognitionis &c. E.

Major vicissim à positione definitionis procedit ad positionem definiti. Minorem roborat inductio. Omne enim quod est cognoscibile quæ tale, est verum. *Dicis*: unde ergo est cognitio falsa? R. Falsitas in intellectu non profuit ex cognoscibili quæ tali, aut falsum gignit conceptum; sed illa fit per accidens (II) *Conceptus strictior* exhibet partim. *Materiale*, quod est Cognoscibile, non in particulari sed in communi acceptum: partim *formale* quod positum esse dicimus in convenientia actus intellectus & objecti repræsentati, ut ob-

2. *Conceptus strictior.*

je-

fectum ita se habeat, ut est cognitum. Notandum vero hic est (1) quod *conformitas* hæc non sit in *essendo*, quæ sit per propriam & univocam convenientiam in ea forma, in quâ ratione conformitatis ac similitudinis constituitur, sed in *representando*, quæ sit per ideam intentionalem, quam res sibi objiciendo quasi pingit. vid. B. D. Scharff. Theor. transc. disp. 7. p. 341. (2) *Conformitas* hæc non debet esse *aptitudinalis* sed *actualis*, ut res intellecta talis sit, qualis actu esse intelligitur. Ad quam præterea convenientiam requiritur, ut sit partim posita in representando; partim ut sit talis convenientia quæ rei non ex parte tantum conveniat, sed ex toto, aliàs conceptus intellectus non amplius erit verus. (3.) *Adequatio* hæc non est *respectus* tantum *rationis*; sed *realis* & intellectui superadditus. Nam veritas separari ab intellectu potest, eodem permanente. Neq; tamen (4.) hic *respectus* est *predicamentalis*, sed *transcendentalis*, consistens in representatione objecti per actum intellectus, & præcipue in conjunctione actus illius, & rei representatæ. (2) *Subiectum* à nobis dicitur intellectus concipiens. Ubi distingvendum est inter *subiectum mediatum* & *remotum*: & inter *immediatum* & *proximum*. Illud *subiectum* est intellectus, non *divinus*, neque *Angelicus*, sed *humani*, isq; cum primis non in statu separationis, sed conjunctionis prout hic beneficio sensuum novas efformat species. Cum verò intellectus alius vocetur *Theoreticus*, alius *practicus*, utrumque hic volumus indigitatum, hæc tamen observatâ cautelâ, ut veritatem cognitionis pratico intellectui adjudicemus, non in ratione causæ seu efficientis sive exemplaris; sed saltim in ratione cognitionis, quæ ut sic spectata, notante Syarezio, est tantum representatio objecti intentionalis. Hoc est *operatio* seu *actus intellectus*. Cum enim nulla mentis operatio sit, in qua non aliquam cum objecto deprehendamus conformitatem, ipsæ etiam intellectus operationes convenientiæ seu conformitatis illius (id est veritatis nostræ) *subiectum* rectè salutarunt.

Conformitas.

Respectus.

Subiectum
est intellectus.

Disp. 8. Met.
sect. 5. n. 3.
p. 185.

THESIS II.

Oppositum Veritatis est *falsitas cognitionis*, quæ est
B diffor-

difformitas seu inadæqvatio intellectus concipientis ad rem intellectam.

Ex his.

Falsitatem Cognitionis proponimus, non quasi intellectus per se fallatur, aut quasi omnis intellectus actus, qui non evidenter objectum exhibet, ideo statim sit falsus, neque quod ipsum cognoscibile in se sit falsum, sed quia intellectus interdum fallitur per accidens. Hinc est cognitionis falsitas, de qua quidem agere pluribus oppositi requirit ratio, sed quia pagellarum ratio illud non permittit, tractationem ejus prolixiorē alii reservamus commoditati.

SECTIO II. ΑΙΩΜΑΤΙΚΗ

ΑΧΙΟΜΑ I.

Omne Cognoscibile in se est verum.

Ratio 1. est ex Veritatis in cognoscendo formalitate. Veritas hæc præcisè sumpta consistit in conformitate ejus quod cum objecto concipitur. 2. ex falsitatis origine. Datur illa non in cognoscibili quâ tali, sed in intellectu apprehendente, non per se, sed per accidens.

ΑΧΙΟΜΑ II.

Nihil est in cognitione, quod non correspondeat rei.

§. 1. Confirmatur Canon, quia Veritas Cognitionis omnimodam dicit cum objecto, & objecti cum ideâ, cum qua congruit, conformitatem. Nihil ergo in illo conceptu vel cognitione erit, quod rei non correspondeat.

§. 2. Valet axioma *antroversum*, non *retroversum*. Neque enim reciprocè dico: Quicquid in re est, id omne simul est in conceptu. Sic v. g. qui DEUM concipit in essentia unum, is verum de Deo format conceptum, licet non illum statim cognoscat in personis Trinum.

SECTIO III. ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ

ΠΡΟΒΛΕΜΑ I.

Numquid Gnostologie sit agere de Veritate Cognitionis? R.

§. 1. Non vacat hic prolixè in varias autorum inquirere sententias. Quoad controversiæ statum breviter tantum monemus, non quæri hic 1. de *veritate objectiva* seu rei, quam & *entitativam* dici, quatenus in omni ente concipitur & con-

hæde.

Omne Cognoscibile verum est.

Cognitio debet respondere rei.

sideratur, item *radicalem* seu *fundamentalem*, quia veritatis in significando, cognoscendo & repræsentando radix quasi & fundamentum est, testatur M. Kilianus Rudrauff Contemplat. 2. in Primam Phil. §. 10. p. 7. Neque de *significativa* seu signi; sed de *conformativa* seu animi, quæ dicitur veritas cognitionis seu intellectiva. Neque 2. de hac, *ratione λόγῳ ἐνδιαθέτῳ*, quam Logicam appellat Exc. D. Calov. in Met. divina; sed *ratione fundamenti & modi cognitionis*. 3. Non de veritate cognitionis sub *ratione determinata*, prout vel respicit rerum af- finitatem, ut in Noologia; vel propositionum connexionem, ut in Logica; sed sub *ratione indeterminata*, prout respicit co- gnoscibile. 4. Non de *sede veritatis hujus indirecta*, & *secunda- ria*, quam fortè Metaphysicam esse, posset concedi; sed de *directa* primaria & propria.

part. gen.
tract. post.
art. 1. cap. 5.
n. 1. p. 339.

§. 2. Quæ præsuppositis, affirmativam hoc defendimus Syllogismo: *Cujus disciplina est, explicare naturam Cognoscibili- tis quæ talis, ei quoque, convenit de ejus agere affectionibus.*

Gnostologia est E. Major probatur, quia omne obje- ctum disciplinare certis suo modo præditum esse debet affe- ctionibus. Minor jam ex superioribus probatis est in confes- so. Unde stante hoc argumento, argumentari pergo:

Q. *Est affectio Cognoscibilis, id est Gnostologica tractatio- nis. Veritas cognitionis est &c.* E. Majore clara, & Minore in se- ctione prima corroborata, conclusio stat immota.

PROBLEMA II.

Num intellectus in prima mentis operatione capax sit Veritatis? R.

Reciprocant hinc contentions serram autores, quo- rum recensione prolixiori ob brevitatem hanc vice omisa, pro affirmativa duplicem nectimus discursum:

Argumentamur 1.

Quicumque, actus intellectus objecto cognito est conformis, ille veritatis est capax.

Vera simplicium apprehensio est actus &c. E.

Major à definitione progreditur ad definitum. Minor probatur partim ab Exemplorum inductione. Qui enim Deum vel hominem vel cælum &c. verè concipit, ille omne citra du-
dubi-

bium, conceptum format objecto conformem, nisi objectum tale ignorari penitus asseratur: *partim à contraria sententia absurditate.* Si enim primus actus, tanquam conceptus fundamentum, rei hand respondeat, neque reliqui respondebunt. Nam infero 2. *Quicquid dicitur de toto, illud à partibus accipit.*

Sed de toto, nempe tertiamentis operatione dicitur quod sit capax Veritatis. E. Major est indubia, quia partes sunt causæ totius. Minor ab adversariis propugnatur: Neque negari poterit, quod prima mentis operatio ad secundam, secunda ad tertiam sese ut partes ad totum habeant. Juvat adduxisse verba Joh. Henrici Alstedii lib. XI. Encyclop. part 1. Met. c. 8. reg. 5. p. 548. Ridiculus est, ait, error Logicorum, qui statuunt veritatem esse tantum affectionem orationis sive propositionis. Nam quia composita pendent, à simplicibus necesse est, ut veritas complexa pendeat ab incompleta.

CAP. X.

DE APTITUDINE AD IDEAM.

SECTIO I. ΘΕΩΡΗΜΑΤΙΚΗ.

THESIS I.

Descriptio.

Aptitudo ad Ideam est affectio Cognoscibilis unita, qua illud, mediante abstractione, sub conceptu proprio intellectui nostro repræsentari aptum natum est, ad eum in cognitione mensurandum.

Ex Jecis.

§. 1. De sede ut hic laboremus, diversa facit autorum sententia. Clariss. Gutkuis, de aptitudine ad ideam agit in Noologia parte generali c. 4. p. 62. Sequitur hunc B. Michael Eisslerus in Intelligentiæ subtilitate c. 3. p. 91. Exc. D. Calovius itidem in Noologia parte gen. c. 4. p. 47. materiam hanc ex professo expendit, sub eo tamen modo, quatenus ut attributum objecti intelligentiæ spectatur. Bene! Quævis enim mentis operatio veritatis est capax, adeoque in quolibet ad ideam danda erat aptitudo. Distingvimus ergo nos inter aptitudinē ad ideam prout respicit cognoscibile: & prout rerum affinitatem. Posterior respectus ad *Rerum* tendit *Affinitatem,*

qua

quæ Noologiæ constituit objectum. Prior verò in Cognoscibili tantum subsistit, adeoque in Gnostologia attenditur merito. Pro obtinenda sententia argumentor:

Cujuscunq; disciplina est explicare naturam Cognoscibilis, ejus etiam est explicare ejusdem affectiones

Sed Gnostologia est. E.

Major dubio caret. Affectiones enim naturam objecti insequuntur. Minorem supra probatam rectè suppono. Probatis itaque præmissis, illata manet Conclusio. Veritatem rei perpendens M. Joh. Heinzelmannus in append. ad Habitu Intelligentiæ Gutkii q. 32. p. 292. ad quæstionem: *an aptitudo ad ideam eodem modo consideretur in Noologia quò in Gnostologia? rectè negationis subjicit rationem: Nam, ait, ibi est respectus formalis, quatenus prima cognoscendi principia ex eo redundant.*

§. 2. Sequitur ut explicandam assumamus descriptionem, in qua 1. *Conceptus Contrahibilis est affectio Cognoscibilis unita.* Conveniunt in hoc ipso Veritas Cognitionis, & aptitudo ad ideam, de illa enim quod unita cognoscibilis affectio fit, in capite præcedenti fuit demonstratum; de hac probò idem sequenti ratiocinio:

Quicquid fluit ex conceptu primo Cognoscibili, vel ad esse ipsius sequitur, illudq; extraessentialiter, reciprocè & unitim denominat, ejus est affectio unita.

Aptitudo ad ideam &c. E. Major à definitione illata procedit ad definitum, adeoque vera est & immota. Minorem confirmo inde, quia omne omnino Cognoscibile ad nostrum intellectum dicit respectum, omne Cognoscibile intellectum nostrum in cognitione mensurat, ex quo illa provenit ad ideam aptitudo. Neque enim Cognoscibile vel aptum esse ad ideam debet vel ineptum. Sed quicquid objectivè fundamentaliter in natura existit, id taliter coram mente sisti debet formaliter, ut habet de veritate per repræsentationem Axioma Noologicum. 1. *Conceptus contrahens* (ut in respectivis fieri consuevit) desumitur (1) à *subiecto*, quod est cognoscibile, id enim quando repræsentari potest intellectui ad ideam aptum natum sit oportet. (2.) à *fundamento*, quod est repræsentatio, de qua

*Conceptus
contrahens.*

in Theoremate sequenti. (3.) à fundandi ratione, quæ est ipsa actualis cognitio objecti Cognoscibilis, quo facit abstractio, quæ ad proprium conceptum vel formalitatem rei a sequenda est conducibilis. (4.) à termino, qui est idea (seu conceptus) quæ nihil est aliud, quam species intelligibilis, sub qua res menti sistitur. (5.) à fine, qui est mensuratio intellectus ab objecto. Sed hæc diducere fusius pagellarum non patitur capedo.

THESIS II.

*Representa
tio Directa*

Fundamentum aptitudinis ad ideam diximus *Representationem*, quæ est habitudo ad intellectum, ut res cognoscantur. Est verò *Representatio* vel *directa*, quæ res exhibentur objective in natura verè existentes, ut per se nostrum determinent intellectum: vel *Indirecta*, quæ non per se, sed in contrario solum representatur.

THESIS III.

Indirecta.

Indirecta representatio iterum est vel *realis*, quæ est representatio rerum in intellectu per triplicem viam, *Negationis* scilicet: *Causalitatis & Eminentia*: vel *Virtualis*, quæ fit vel per remotionem contradictionis, aut per nudam non repugnantiam obedientialem.

Ex Jovic.

Explicanda hic foret quælibet representationis speciei natura, verùm quia prolixiores esse nobis non licet, ex amplissimo hujus materiæ campo, paucos saltim sterculos luci publicæ exhibuisse sufficiat.

SECTIO II. ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΗ

Ad ideam seu conceptum requiritur rei à statu singularitatis in statum universalitatis deductio.

Probatio.

§. 1. Dicitur hoc rerum natura, quæ cum non ipsum ingrediantur intellectum, ab eis quædam præscindenda est notio, sub qua possunt intelligi. Jam verò notio illa non singularem, sed communem exhibet conceptum à singularibus abstractum.
§. 2. Valet autem Canon de iis, quæ sunt à multis seu actu plura sint, sive potentiâ, non vero de ente singularissimo, quod cum sit infinitum, saltim est unum. Vid. Exc. D. Calov. in Noologia part. gen. cap. 4. axiom. 9. p. 79.

AXIOMA II. *Res à statu singulari in statum ideæ sunt deducendæ,*

mediante abstractione.

Limitatio.

Probatur regula à singularium conditione. Hæc enim cum non tantum corruptibilia sint & mutabilia, sed & ferè infinita, cognosci ab intellectu nostro haud possunt, neq; primario in disciplinis considerari. Necesario itaque à singularibus quædam abstrahitur idea, ut intellectui scire omnia naturaliter desideranti hæc satis.

SECTIO III. ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ.

Probatio.

PROBLEMA I.

Num omne Cognoscibile sit aptum natum ad ideam? R.

S. Omne quod est cognoscibile ad ideam esse aptum natum, vel inde patet, quod aptitudo ad ideam sub ratione cognoscibilis spectata unum faciat Cognoscibilis attributum. Non tamen absolute hoc velim acceptum, sed de omni re, cui non repugnat multiplicabilitas, in qua ad ideam seu universalem conceptum aptitudo deprehenditur. Singula enim individua, prout naturam habent multiplicabilem exhibere aliquam ideam apta nata sunt, non quidem quatenus sunt individua, sed quatenus in ipsis aliquid datur, quod per intellectum præscindentem ab individuantibus conditionibus liberatum, in aliis vel est, vel esse saltem per sui multiplicationem potest. Hinc omnis conceptus genericus, specificus, imò omnis communis, aptus natus, est producere ideam. De generico & specifico res in confesso est, cum illi à creaturis non tantum sint abstracti, sed formalem etiam illorum rationem eruere possimus. Incurrunt enim in sensus, & quidem vel directe seu à priori: vel indirecte i. e. à posteriori seu per effecta. De Conceptu, entibus creatis & increato, communi, major videtur esse difficultas, quam tamen facile superamus, si nempe certa adhibeamus instrumenta, ut sunt remotio imperfectionis & perfectionis attributio. Notanter verò dicitur quod illæ res ad ideam sint aptæ, quibus non repugnat multiplicabilitas. Licet enim quædam detur natura, quæ in pluribus vel actu sit vel esse possit, si tamen in iis, in quibus est, non multiplicatur, singularis adhuc esse non desinit.

§. 2.

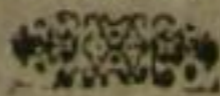
§. 2. Et hinc est quod natura divina utpote cui 2^a multiplicari ob infinitatem repugnat, nullo modo admittat conceptum universalem, sed non obstante, quod tribus Deitatis personis sit communis, permaneat singularis. Prohibet enim quo minus detur idea Dei (1) *summa Dei perfectio*, ob quam intellectus creatus signum aliquod formale, summæ ipsius perfectioni respondens, formare non est potens. (2) *Summa simplicitas*, quatenus divinæ naturæ repugnat multiplicari per differentias oppositas naturasq, inferiores, quare formare de ipsa ideam haut possum. Aliter vero res est comparata cum sole, qui licet saltim existat unicuique, neque alius ei vel succedens vel cum eo coexistens sit secutus, non tamen ei omnis simpliciter multiplicatio repugnat, ideoque conceptum universalem admittit facile.

§. 3. Notandum tamen denique & hoc est, quod licet divinæ naturæ non detur idea, tamen haud raro ideæ respondeat, quia (α) Natura divina tribus Deitatis personis, de quibus prædicatur est communicabilis, unde respondet *ideæ licet non passivæ* & universali, Deus enim de tribus personis non enunciatur ut de tribus distinctis entibus, ex superadditis tribus naturis resultantibus, neque ut de tribus entibus individuis ex contractione per *hic, nunc & tunc* promanentibus. (β) Natura divina in sensu incurrit à posteriori per effecta, ex quibus conficimus ideam, quæ idea tamen non Dei, sed potius effectorum est, licet Dei existentiam ex idea istiusmodi rectè colligamus. Sed tantum

SOLI DEO GLORIA!

Quid scire tuum nisi te scire hoc sciat idferi? *Q*uid iuvat occultum serinia quicquid habent? *P*resens hoc lauda specimen tum cetera plura, *Q*uæ prompti ingenii mures a culta probant. *M*ox laurus Sophiæ te libertate beabit, *N*ec deerit meritis patria Preza tuis. *S*ic applaud.

Christophorus Nottnagel / P. P.
h. t. Collegii Phil. Decanus

Coll. diss. A. 75, misc. 49